

RECENZJE I SPRAWOZDANIA

Sprawozdanie z międzynarodowej konferencji pt. Kurt Lewin: Contribution to Contemporary Psychology (10-12 września 2004, Bydgoszcz-Mogilno)

W dniach 10-12 września 2004 roku w Bydgoszczy i Mogilnie odbyła się międzynarodowa konferencja naukowa zatytułowana: *Kurt Lewin: Contribution to Contemporary Psychology*. Jej organizatorem był Instytut Psychologii Akademii Bydgoskiej im. Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy. Patronat nad konferencją objęli: Rektor Akademii Bydgoskiej, Marszałek Województwa Kujawsko-Pomorskiego, Polska Akademia Nauk oraz Polskie Towarzystwo Psychologiczne. W konferencji uczestniczyli uczniowie Kurta Lewina, uczniowie jego uczniów oraz kontynuatorzy jego myśli. Rodzinę Kurta Lewina reprezentował jego bratanek, Thomas Lewin. Przekazał on pozdrowienia dla uczestników konferencji od córki Kurta Lewina, Profesor Miriam Lewin, która nie mogła osobiście przybyć. Niniejsza konferencja została zorganizowana dla uczczenia pamięci oraz podkreślenia dorobku naukowego Kurta Lewina, który jest uznawany za jednego z najważniejszych twórców współczesnej psychologii.

W ceremonii otwarcia konferencji zorganizowanej w Sali Kolumnowej Hotelu „Pod Orłem” w Bydgoszczy uczestniczyli przedstawiciele instytucji, które objęły patronat nad konferencją: Józef Kubik, Prorektor ds. Nauki i Współpracy z Zagranicą Akademii Bydgoskiej im. Kazimierza Wielkiego; Romuald Ko-

sieniak, Wojewoda Kujawsko-Pomorski; Jan Szopiński, Wicemarszałek Województwa Kujawsko-Pomorskiego; Jan Strelau, Wiceprzewodniczący Polskiej Akademii Nauk; Małgorzata Toeplitz-Winiewska – Przewodnicząca Polskiego Towarzystwa Psychologicznego.

Konferencję w imieniu jej organizatorów otworzył Janusz Trempała. Wykład inauguracyjny na temat życia i pracy naukowej Kurta Lewina wygłosił Ryszard Stachowski, który został przedstawiony uczestnikom przez Stanisława Mikę, nestora polskiej psychologii społecznej.

Po wykładzie inauguracyjnym odbyła się pierwsza sesja plenarna pt. *Nieformalny wieczór wspomnień**, która traktowała o Kurcie Lewinie jako człowieku, naukowcu i dydaktyku. Przewodniczył jej Bertram Raven, jeden z następców Kurta Lewina, współautor znanej w literaturze koncepcji podstaw władzy. Jako pierwszy głos zabrał Thomas Lewin, w wystąpieniu pt. *Kurt Lewin w perspektywie rodzinnej*, który wspominał swoje kontakty rodzinne ze Stryjem, a także przytoczył kilka faktów biograficznych związanych z jego osobą. Kolejnym referentem była Beatrice Wright, doktorantka Kurta Lewina. W swoim wystąpieniu skoncentrowała się na opisie pracy naukowej Lewina z czasów jego pobytu na Uniwersytecie w Iowa (USA). Beatrice Wright poznała Kurta Lewina w 1938 roku. Jako absolwentka Brooklyn College była bardziej związana z podejściem typowym dla psychologii postaci niż psychologii behawioralnej. Umożliwiło jej to podjęcie współpracy z Lewinem, który przeciwstawił się redukcjnemu sposobowi uprawiania

Wystąpienie tej sesji publikujemy w niniejszym tomie na stronach 92-115 (Red.).

nauki i w miejsce badań koncentrujących się na paradygmacie bodziec-reakcja zaproponował złożony model uwzględniający interakcję człowieka ze środowiskiem. Według Beatrice Wright najważniejszym wkładem Lewina w psychologię było uwzględnianie wielu zmiennych wpływających na zachowanie jednostki. Niejednokrotnie podkreślała błyskotliwość umysłu i wizjonerskie zacięcie Lewina, które powodowało, że wielu młodych ludzi potrafił skupić wokół swoich idei. Profesor Wright bardzo ciepło wyrażała się o swoim Promotorze, mówiła o jego dobrych relacjach ze studentami i poważaniu, jakim się cieszył. Ku ucieście uczestników konferencji poprosiła zebranych gości o odśpiewanie hymnu na cześć frustracji (*Glory, glory for frustration*), pieśni, która kiedyś towarzyszyła im w chwilach relaksu między badaniami naukowymi. Instytutowi Psychologii Akademii Bydgoskiej podarowała kilka pozycji bibliograficznych.

Następnie Bertram Raven odczytał pozdrowienia skierowane przez Dorwina Cartwrighta do uczestników konferencji oraz jego wspomnienia dotyczące okoliczności śmierci Kurta Lewina. O spotkaniach z Lewinem i studiach w *Research Center for Group Dynamics* opowiadał kolejny prelegent, Albert Pepitone. Kay Deaux, Prezydent *SPSSI*, mówiła o dziedzictwie Lewina w działalności *the Society for the Psychological Study of Social Issues* i przypomniła o obowiązku brania odpowiedzialności przez naukowców za kształtowanie współczesnej i przyszłej rzeczywistości społecznej.

Drugiego dnia uczestnicy konferencji wzięli udział w uroczystościach memoriałowych poświęconych Kurtowi Lewinowi, które zostały zorganizowane w Mogilnie. Uroczystości te zaszczylił swą obecnością: Wicewojewoda Wielkopolski Waldemar Witkowski oraz Wicewojewoda Kujawsko-Pomorski Arkadiusz Horonziak. Na budynku,

w którym urodził się Lewin (Rynek 4, Mogilno) Thomas Lewin i Jan Strelau dokonali odsłonięcia tablicy pamiątkowej. Bratanek Lewina w Muzeum Regionalnym otworzył także wystawę poświęconą jego Stryjowi. Burmistrz Mogilna Jacek Kraśny wielokrotnie podkreślał dumę z faktu, że w jego mieście urodził się światowej sławy uczony.

W Mogilnie miała także miejsce sesja plenarna spadkobierców myśli naukowej Kurta Lewina. Albert Pepitone, a także Bertram Raven mówili o wkładzie Lewina w rozwój psychologii społecznej. Pepitone, analizując dorobek twórczości Naukowca wskazał na znaczące przesunięcie punktu ciężkości z podejścia indywidualnego w kierunku psychologii społecznej. Istotnym osiągnięciem okazało się ujmowanie psychologii społecznej w szerszym kontekście niż dynamika grup. Profesor Raven natomiast zogniskował swoją uwagę na aspekcie społecznych uwarunkowań władzy. W swoim wystąpieniu wspominał okres prowadzenia badań dotyczących autokratycznego i demokratycznego stylu kierowania. Owocem tych i późniejszych badań był do dziś stosowany kwestionariusz *Interpersonal Power Inventory*, który pozwala ocenić relacje interpersonalne w diadzie zwierzchnik-podwładny.

Po wystąpieniu Ravena głos zabrał Robert Kleiner, który zwrócił uwagę na nieporozumienia i niejasności, które narosły wokół dzieł Lewina i podjął próbę odmitologizowania i nadania właściwej wagi jego osiągnięciom. Wolfgang Schönplflug natomiast przeanalizował okres europejski i amerykański życia Lewina. Wykazał, że jego zainteresowania z czasów pobytu w Berlinie dotyczyły zwłaszcza zagadnień metodologicznych, psychologii dziecięcej i badań eksperymentalnych poświęconych woli, a po migracji do Stanów Zjednoczonych ewoluowały w kierunku psychologii społecznej i dynamiki grup. Profesor Schönplflug podkre-

ślił, że zmiana orientacji badawczej wspaniale korespondowała z koniecznością adaptacji Lewina do nowych realiów społecznych.

Trzeci dzień konferencji przebiegał ponownie w Bydgoszczy i w całości poświęcony był badaniom, które swymi korzeniami sięgają koncepcji teoretycznych Kurta Lewina. Stanisław Mika mówił o badaniach czynnych (*action research*), które znalazły wielu kontynuatorów i na stałe wpisały się w metodologię badań nauk społecznych. Bertram Raven przedstawił, nakręcony dla celów naukowych, film Lewina *The child and the world*, ukazujący między innymi sposób pracy naukowca poprzez obserwację i analizę zachowań dziecka w sytuacji frustracji potrzeb. Komentarz do filmu napisał Bernard Weiner.

Tego dnia odbyły się również cztery sympozja naukowe poświęcone badaniom inspirowanym teoriami Kurta Lewina. Sympozjum, któremu przewodniczył Daniel Cervone, dotyczyło wpływu koncepcji lewinowskich na rozwój psychologii osobowości w perspektywie historycznej i współczesnej. Daniel Cervone w swoim referacie położył nacisk na wagę lewinowskiego interakcjonizmu między środowiskiem i osobowością, które decydują o zachowaniu człowieka. Odwołał się do teorii pola psychologicznego, opisując własną koncepcję dynamiki osobowości. Renato Foschi poruszył problematykę udziału czynników motywacyjnych i sytuacyjnych w zachowaniu celowym człowieka. Zaakcentował rolę teorii pola psychologicznego w rozwoju badań nad psychologią osobowości w minionym XX wieku. Sander Koole i Julius Kuhl nawiązali do badań nad pamięcią zadań niedokończonych Blumy Zeigarnik, jednej z najsłynniejszych studentek Kurta Lewina. Ten wątek empiryczny był kontynuowany w latach 90. przez Goschke i Kuhla w badaniach nad zapamiętywaniem dowolnym. Wspomniani autorzy skonstruowali teorię osobowościowych systemów in-

terakcji (*Personality Systems Interactions Theory*), która swoimi korzeniami wyrasta z idei Lewina.

Drugie sympozjum, którego przewodniczącym był Lawrence Sherman, traktowało o tradycji badań nad uczeniem się i nawiązywało do psychologii edukacji. Sherman wygłosił referat o uczeniu się poprzez współpracę w warunkach klasy szkolnej. Natomiast Patricia Schmuck oraz Richard Schmuck mówili o projektach badawczych, które podejmowały tematykę nawiązującą do tradycji lewinowskiej, a dotyczyły procesów grupowych i stylów kierowania w klasie szkolnej.

Zastosowanie teorii pola we współczesnej psychologii, a zwłaszcza w problematyce migracji i zmiany społecznej oraz zaburzeń psychicznych, było tematem kolejnego sympozjum, któremu przewodził Robert Kleiner. Referenci tego sympozjum przedstawiali rezultaty badań wynikające z amerykańsko-norweskiej współpracy w tym zakresie. Robert Kleiner przedstawił model potrójnej rzeczywistości (*Triple Reality Model*), wskazując na złożone procesy migracji i adaptacji w nowych warunkach psychospołecznych. Nawiązał do pojęcia zdrowia i jakości życia. Tom Sorensen i Olav Klepp wraz ze współpracownikami przytoczyli wyniki badań własnych nad integracją emigrantów z lokalną społecznością i jej wpływem na ich samopoczucie psychiczne w norweskiej osadzie.

Wkład Lewina do współczesnych badań nad psychologią społeczną był tematem przewodnim ostatniego sympozjum, któremu przewodniczył Bogdan Wojciszke. David Bargal zaprezentował zastosowanie lewinowskiej teorii pola do koncepcji zmiany społecznej, omawiając wyniki badań nad rozwiązywaniem konfliktów między młodzieżą żydowską i palestyńską w Izraelu. Maria Lewicka na przykładzie różnic w świadomości i zachowaniu Polaków ukazała nowe zastosowanie koncepcji teoretycznych Lewina w psychologii

środowiskowej. Zwróciła uwagę na interakcję czynników psychologicznych i niepsychologicznych (tj. społecznych, ekonomicznych, politycznych, fizycznych), determinujących zachowanie człowieka. Julian Hehl dowodził, że najistotniejszym wkładem Lewina było założenie o dynamicznym charakterze interakcji między osobą i otoczeniem.

Równoległe z sesjami plenarnymi na konferencji odbyła się sesja plakatowa. Zaprezentowali się na niej młodzi naukowcy oraz studenci z Europy i USA. Niektórzy próbowali wykorzystać teorię pola do wyjaśnienia badanych przez siebie zjawisk psychologicznych. Inni, zainspirowani koncepcjami teoretycznymi Lewina, budowali własne plany eksperymentalne i próbowali weryfikować hipotezy badawcze. Podjęte przez naukowców problemy dowiodły, że mimo upływu lat idee Lewinowskie są nadal żywe wśród badaczy psychologii.

Podsumowując warto podkreślić, że konferencja miała wymiar nie tylko historyczny, ale też naukowy. Była ważna nie tylko dla uczniów samego Lewina, którzy odwiedzili ziemię, która zrodziła ich Mistrza, ale także dla tych, którzy zafascynowani współczesnymi zdobyczami nauki nie zapomnieli o klasycznych koncepcjach teoretycznych. Okazało się, że można je nadal z powodzeniem wykorzystywać i czerpać natchnienie do badań. Po konferencji pozostały nie tylko zdjęcia pamiątkowe, książki, wspomnienia obcowania z tymi, którzy tworzyli psychologię, ale przede wszystkim inspiracje, fascynacje i idee, które przekazałmy swoim studentom.

Marlena Kossakowska, Ilona Laskowska